

ТЪЛКУВАТЕЛНО РЕШЕНИЕ

2/2021

гр.София, 11.04.2022 год.

Върховният касационен съд на Република България, Общо събрание на Гражданска колегия в съдебно заседание на 24 март 2022 година, в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ на ОСГК,
И.Ф.ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ на ВКС и
РЪКОВОДИТЕЛ на Гражданска колегия:
МАРИЯ ИВАНОВА

ПРЕДСЕДАТЕЛИ
на ОТДЕЛЕНИЯ:

ВАСИЛКА ИЛИЕВА
БРАНИСЛАВА ПАВЛОВА
СНЕЖАНКА НИКОЛОВА

ЧЛЕНОВЕ:

1. СИМЕОН ЧАНАЧЕВ	18. ЗОЯ АТАНАСОВА
2. МАРГАРИТА СОКОЛОВА	19. ВЕЛИСЛАВ ПАВКОВ
3. ВЕСКА РАЙЧЕВА	20. ВЕСЕЛКА МАРЕВА
4. ПЛАМЕН СТОЕВ	21. БОРИС ИЛИЕВ
5. ДИЯНА ЦЕНЕВА	22. БОЯН ЦОНЕВ
6. СВЕТЛАНА КАЛИНОВА	23. МАРГАРИТА ГЕОРГИЕВА
7. ГЪЛЪБИНА ГЕНЧЕВА	24. ДРАГОМИР ДРАГНЕВ
8. МАРИО ПЪРВАНОВ	25. ВЛАДИМИР ЙОРДАНОВ
9. ЕМИЛ ТОМОВ	26. ГЕНИКА МИХАЙЛОВА
10. АЛБЕНА БОНЕВА	27. ДИМИТЪР ДИМИТРОВ
11. БОНКА ДЕЧЕВА	28. ЛЮБКА АНДОНОВА
12. ЖИВА ДЕКОВА	29. ДАНИЕЛА СТОЯНОВА
13. МИМИ ФУРНАДЖИЕВА	30. ГЕРГАНА НИКОВА
14. КАМЕЛИЯ МАРИНОВА	31. МАЙЯ РУСЕВА
15. ЗДРАВКА ПЪРВАНОВА	32. ЕРИК ВАСИЛЕВ
16. ТЕОДОРА ГРОЗДЕВА	33. ГЕНОВЕВА НИКОЛАЕВА
17. ИЛИЯНА ПАПАЗОВА	34. ВАНЯ АТАНАСОВА

35. АЛЕКСАНДЪР ЦОНЕВ	40. МИЛЕНА ДАСКАЛОВА
36. РОЗИНЕЛА ЯНЧЕВА	41. ТАНЯ ОРЕШАРОВА
37. ЕМИЛИЯ ДОНКОВА	42. МАРИЯ ХРИСТОВА
38. ФИЛИП ВЛАДИМИРОВ	43. СОНЯ НАЙДЕНОВА
39. ДЕСИСЛАВА ПОПКОЛЕВА	

при участието на секретаря Аврора Караджова
постави на разглеждане тълкувателно дело № 2 по описа за 2021 г. на
Общото събрание на Гражданска колегия,
докладвано от съдия БОНКА ДЕЧЕВА

Тълкувателно дело №2 от 2021 г. на Общото събрание на гражданската колегия на Върховен касационен съд е образувано с разпореждане на председателя на Върховния касационен съд от 21.05.2021 г. на основание чл. 292 ГПК по предложение на състав на първо гражданско отделение на ВКС с Определение № 42 от 12.03.2021 г. по гр. д. № 3957/2020 г. по следния въпрос:

„Необходимо ли е, за да се извърши делбата по реда на чл.353 ГПК, допуснатите до делба имоти да са еднакви по вид и предназначение (еднородни)?“

По този въпрос е формирана противоречива съдебна практика на състави на Върховния касационен съд, както следва:

Според една група решения, за приложимостта на чл. 353 от Гражданския процесуален кодекс /ГПК/ не е необходимо имотите да са еднакви по вид и стойност, защото водещ в делбата е принципът на реален дял. Този принцип не може да бъде игнориран по съображения, че имотите са на различна стойност защото чл.69, ал. 2 Закона за наследството /ЗН/ изрично предвижда неравенството в дяловете да се изравнява в пари. Целта на тази разпоредба е делбата да се извърши така, че за всеки наследник да има дял в натура и имотите да бъдат запазени в патримониума на наследниците. За да се извърши делбата по чл. 353 ГПК, е достатъчно от допуснатите до делба имоти, да могат да се съставят реални дялове за всеки съделител. Едва на следващо място с оглед особеностите на конкретния случай може да се приложи идеята при обособяването дялове да са еднородни по вид и стойност. В част от тази група решения се приема, че при разпределението по чл. 353 ГПК съдът се ръководи от предназначението на имотите, тяхната стойност и квотите на съсобствениците, като по възможност следва на всеки съделител, респективно група съделители, да се разпределят равностойни имоти не само според тяхната цена, но според вида и предназначението им, като делбата следва да се извърши чрез способ, гарантиращ на всеки от съделителите реален дял в натура.

В противен смисъл са друга група решения, според които с оглед принципа на равенството между съделителите, за да се приложи чл. 353

ГПК, е необходимо дяловете да са еднородни. Еднородността на дяловете е разбрана като еднотипност и еднакво предназначение на делбените имоти. Приема се, че при разпределението по чл. 353 ГПК във всеки дял следва да се включат по възможност еднакви по количество и вид и приблизително равни по стойност имоти, респективно максимално съответстващи по стойност на дяловете на съделителите. Посочва се, че правото на реален дял от съсобственото имущество по чл. 69, ал. 2 ЗН съществува по отношение на всяка съвкупност от съответния вид. Допустимо е разпределение на различни по вид самостоятелни имоти, само ако между страните липсва спор относно обособяването им в самостоятелни дялове. При наличие на спор обаче, за да е приложим способа на чл. 353 ГПК е необходимо да се образуват еднородни дялове от делбеното имущество. Ако самостоятелните делбени имоти се различават съществено както по вид, така и по стойност, следва да се приеме, че предпоставките за извършване на делбата по реда на чл. 353 ГПК не са налице, поради което имотите, като неподеляеми, и следва да се изнесат на публична продажба, съгласно чл. 348 ГПК.

Общото събрание на гражданската колегия на ВКС намира за правилно първото становище поради следното:

Съгласно чл. 353 ГПК, аналогичен на чл. 292 ГПК /отм./, съдът може да извърши делбата, като разпреди наследствените имоти между съделителите, без да тегли жребий, когато съставянето на дялове и тегленето на жребий се оказва невъзможно или много неудобно. Този способ за извършване на делбата е въведен с реформата от 1961 г., в отменения Граждански процесуален кодекс от 1952 г., за да се предостави по-голяма гъвкавост за съда при извършване на делбата. Способът по чл. 353 ГПК е уреден като изключение от способа по чл. 352 ГПК – теглене на жребий, като в него са заложи двата принципа, при които следва да се извърши делбата – осигуряване на реален дял за всеки съделител, залегнал в чл. 69, ал. 2 ЗН, и принципът за равноправие на съделителите. Със задължителна съдебна практика, актуална и при действащия ГПК, поради аналогичността на разпоредбите, в т.13 от Постановление № 4 /1964 на Пленума на Върховният съд е прието, че за да се приложи този способ за извършване на делбата, от имотите, по отношение на които е допусната делба, следва да могат да се съставят реални дялове за всеки съделител. Този способ не може да се приложи по начин, че някой от съделителите да получи само парично уравнение, тъй като това би било принудителна продажба, което е недопустимо. В това се изразява принципът на равнопоставеност на страните. Негативните предпоставки за прилагане на чл. 353 ГПК – съставянето на дялове и тегленето на жребий да е невъзможно или много неудобно, са дефинирани в т. 5 от Постановление № 7/1973 г. на Пленума на Върховният съд, чийто постановки също не са загубили силата си. Според приетото невъзможността за теглене на жребий е налице, „когато до делба са допуснати имоти, съществено различаващи

се един от друг по площ, обем или стойност, а същевременно частите на съделителите са различни“.

Няма изискване в закона – ЗН и ГПК, дяловете да се формират от еднородни имоти. Необходимо е обособените реални дялове да бъдат съобразени с обема права на съделителите, за да се избегне парично уравнение дяловете на съделителите на значителна стойност. Добавянето обаче на още една предпоставка за прилагане на този способ – еднородност на имотите, противоречи на чл. 353 ГПК и води до съществено ограничаване приложението на този способ за извършване на делбата и невъзможност съдът да прояви гъвкавост, като съобрази и критериите за удобно разпределение – реално ползване, извършени подобрения в имота, т.е. спецификата на всеки конкретен случай, за да се постигне справедливо ликвидиране на съсобствеността, каквато е целта на разпоредбата.

Извършването на делбата по начин, че всеки съделител да получи реален дял, е водещият принцип в делбата, уреден в чл. 69, ал. 2 ЗН. Различната стойност на делбените имоти, както е подчертано и в т. 5 от ПП-7-73 г., не е пречка за извършване на делбата чрез разпределение, защото, съгласно изричното правило на чл. 69, ал. 2 ЗН - неравенството в стойността на дяловете се уравнява в пари. Не е пречка и различието във вида и предназначението на делбените имоти. Понятието „различни по вид“ /разнородни/ имоти е относително, защото имотите могат да променят предназначението си както по инициатива на собствениците, така и по инициатива на администрацията при приемане на нов подробен устройствен план /ПУП/, а това се отразява пряко върху експлоатационните им качества и стойността им.

Изискването за еднородност на имотите, които се разпределят, води до невъзможност делбата да се извърши чрез разпределяне на дял в натура и до изнасяне на делбените имоти на публична продан. Способът, предвиден в чл. 348 ГПК, обаче е изключение, приложимо, когато някой имот е неподеляем и не може да бъде поставен в един от дяловете. Прилагането на този способ при нееднородни имоти противоречи на чл. 348 ГПК. При изнасяне на имотите на публична продан съделителите също ще получат паричната стойност на дела си, както при разпределение на нееднородни имоти и уравнение на дяловете в пари.

Изискването за еднородност на дяловете не удовлетворява и целта на делбата – прекратяване на съсобствеността. Тя ще се прекрати едва с успешно провеждане на публичната продан, при която няма гаранция, че ще се реализира реалната пазарна цена на разнородните делбени имоти, но за съделителите ще има допълнителни разходи. При публичната продан съделител може да бъде принуден да изкупи делбен имот над пазарната му цена, предвид нормата на чл. 354, ал. 1 и ал. 2 ГПК или имотите да попаднат в трето за съсобствеността лице, а целта на делбата е прекратяване на съсобствеността и оставане на наследствените имоти в патримониума на наследниците, доколкото това е възможно. Това е идеята,

вложена в чл. 76 ЗН при делба на наследствени имоти - след уважаване на такава претенция в първата фаза на делбата наследствените имоти да се върнат в делбената маса и да се делят само между сънаследниците. Изнасянето им на публична продан поради това, че са разнородни, противоречи на целта, заложена в този текст, и прави невъзможно събдването на условието, посочено в него.

Изискването за съгласие за разпределяне на разнородни делбени имоти по чл. 353 ГПК не кореспондира на буквалното тълкуване на текста. Ако страните не спорят за това как да се поделят, те биха сключили спогодба или договор за доброволна делба. Когато част от съделителите искат изнасяне на разнородните имотите на публична продан, а друга част – разпределение, съдът следва да преценява по кой способ да извърши делбата. Съгласието за разпределяне в общ дял на двама или повече съделители, които не са от едно коляно, е релевантно, за да се обособят дялове за всички съделители и да се приложи чл. 353 ГПК, но не е условие, за да се разпределят имоти, които са различни по вид, предназначение и стойност.

За да се извърши делбата по чл. 353 ГПК, не е необходимо имотите да са еднородни. Когато обаче до делба са допуснати еднакви по вид и предназначение недвижими имоти, чийто брой съответства на броя на съделителите/колената, както и други имоти, съдът, извършвайки делбата по чл. 353 ГПК, следва да постави в дела на всеки съделител/коляно от еднородните имоти.

По изложените съображения Общото събрание на Гражданската колегия на Върховния касационен съд на Република България

РЕШИ:

За да се извърши делбата по реда на чл. 353 ГПК, не е необходимо допуснатите до делба имоти да са еднакви по вид и предназначение (еднородни).

ПРЕДСЕДАТЕЛ на ОСГК,
И.Ф.ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ на ВКС и
РЪКОВОДИТЕЛ на Гражданска колегия:
МАРИЯ ИВАНОВА.....

ПРЕДСЕДАТЕЛИ
на ОТДЕЛЕНИЯ:
ВАСИЛКА ИЛИЕВА.....
БРАНИСЛАВА ПАВЛОВА.....
СНЕЖАНКА НИКОЛОВА.....

ЧЛЕНОВЕ:

1. СИМЕОН ЧАНАЧЕВ.....
2. МАРГАРИТА СОКОЛОВА.....
3. ВЕСКА РАЙЧЕВА.....
4. ПЛАМЕН СТОЕВ.....
5. ДИЯНА ЦЕНЕВА.....
6. СВЕТЛАНА КАЛИНОВА.....
7. ГЪЛЪБИНА ГЕНЧЕВА.....
8. МАРИО ПЪРВАНОВ.....
9. ЕМИЛ ТОМОВ.....
10. АЛБЕНА БОНЕВА.....
11. БОНКА ДЕЧЕВА.....
12. ЖИВА ДЕКОВА.....
13. МИМИ ФУРНАДЖИЕВА.....
14. КАМЕЛИЯ МАРИНОВА.....
15. ЗДРАВКА ПЪРВАНОВА.....
16. ТЕОДОРА ГРОЗДЕВА.....
17. ИЛИЯНА ПАПАЗОВА.....
18. ЗОЯ АТАНАСОВА.....
19. ВЕЛИСЛАВ ПАВКОВ.....
20. ВЕСЕЛКА МАРЕВА.....
21. БОРИС ИЛИЕВ.....
22. БОЯН ЦОНЕВ.....
23. МАРГАРИТА ГЕОРГИЕВА.....
24. ДРАГОМИР ДРАГНЕВ.....
25. ВЛАДИМИР ЙОРДАНОВ.....
26. ГЕНИКА МИХАЙЛОВА.....
27. ДИМИТЪР ДИМИТРОВ.....
28. ЛЮБКА АНДОНОВА.....
29. ДАНИЕЛА СТОЯНОВА.....
30. ГЕРГАНА НИКОВА.....
31. МАЙЯ РУСЕВА.....
32. ЕРИК ВАСИЛЕВ.....
33. ГЕНОВЕВА НИКОЛАЕВА.....
34. ВАНЯ АТАНАСОВА.....
35. АЛЕКСАНДЪР ЦОНЕВ.....
36. РОЗИНЕЛА ЯНЧЕВА.....
37. ЕМИЛИЯ ДОНКОВА.....
38. ФИЛИП ВЛАДИМИРОВ.....
39. ДЕСИСЛАВА ПОПКОЛЕВА.....
40. МИЛЕНА ДАСКАЛОВА.....
41. ТАНЯ ОРЕШАРОВА.....
42. МАРИЯ ХРИСТОВА.....
43. СОНЯ НАЙДЕНОВА.....